

LATVIJAS UNIVERSITĀTE
PEDAGOĢIJAS, PSIHOLOĢIJAS UN MĀKSLAS FAKULTĀTE
PEDAGOĢIJAS NODAĻA

**DIDAKTISKO ROTAĻU IESPĒJAS 5-6 GADUS VECU BĒRNU LASĪTPRASMES
ATTĪSTĪBĀ**

KVALIFIKĀCIJAS DARBS

Autors: **Vera Beļeviča**

Stud. apl. vj12018

Darba vadītājs:

Dr. paed. Ilze Šūmane

RĪGA

2014

ANOTĀCIJA

Didaktisko rotaļu iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā

Kvalifikācijas darba autore: Vera Beļeviča

Zinātniskā vadītāja: Dr. paed. Ilze Šūmane

Kvalifikācijas darba apjoms: 48 lpp., 5 tabulas, 5 zīmējumi, 8 pielikumi, izmantoti 31 literatūras avoti.

Pētījuma mērķis: Izpētīt didaktisko rotaļu iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā.

Pētījuma jautājums: Kādas ir didaktiskās rotaļas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā?

Darbs sastāv no 4 nodaļām. 1. nodaļā sniegts teorētisks ieskats par 5-6 gadus vecu bērnu attīstības īpatnībām. 2. nodaļā aplūkotas didaktiskās rotaļas kā svarīgākā pirmsskolas mācību forma, to organizācijas principi. 3. nodaļā apkopota latviešu, krievu un cittautu metodika lasītprasmes apmācībai pirmsskolā. Darba pēdējā nodaļā sniegts ieskats par veikto izmēģinājuma darbību, kurā tika organizētas nodarbības lasītprasmes apguvei pēc N.Zaiceva metodes.

Atslēgas vārdi: *ROTAĻA, DIDAKTISKĀ ROTAĻA, LASĪTMĀCĪŠANA, LASĪTMĀCĪŠANAS METODIKAS*

ANNOTATION

The possibilities of didactic games in the development of reading skills of 5-6- year-olds.

The qualification paper author: Vera Belevicha

The qualification paper supervisor : Dr.paed. Ilze Shumane

The qualification paper consists of: 48 pages, 5 tables and 5 pictures, 8 supplements. Were used 31 literary sources.

The goal of the qualification paper: To research the possibilities of didactic games in the development of reading skills of 5-6-year-olds.

The question of the qualification paper: How is the possibilities of didactic games in the development of reading skills of 5-6-year-olds?

The 1st part contains the theoretical information about the essence and special features of 5-6 years old children's.

The 2nd part examines the didactic games and their organization principles as the most important form in pre-school teaching.

The 3rd part contains different methodological materials concerning teaching to read at pre-school.

The 4th part introduces a report about the results of a practical research in a special group of children which was based on N.Zaicev method of teaching to read.

Key words: GAIME, DIDACTIC GAIME, READING SKILLS, METHODOLOGIES OF READING SKILLS

SATURS

IEVADS.....	1 - 2
1. Vispārīgs 5-6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums	
1.1. Fiziskā attīstība.....	3
1.2. Kognitīvās attīstības raksturojums.....	4 - 5
1.3. Emocionālā attīstība.....	5 - 6
2. Vispārīgs rotaļas raksturojums.....	7 - 8
2.1. Didaktisko rotaļu klasifikācija.....	8 - 10
2.2. Galvenās didaktiskās rotaļas funkcijas.....	10 - 11
3. Lasīt mācīšanas metodes pirmskolas izglītības iestādē.....	12 - 15
3.1. Rotaļu izvēle, organizēšana un vadīšana.....	15 - 16
3.2. Lasītprasmes attīstības pakāpes 5-6 g. vecuma bērniem.....	16 - 19
3.3. Ābece centra iekārtojums.....	19 - 20
3.4. Lasītmācīšanas metodiku veidi.....	20 - 21
3.5. Didaktiskās rotaļas lasītmācīšanā.....	21 - 23
4. Didaktiskā rotaļa apbrobācija 5-6 gadu vecuma bērniem	
4.1 Bērnu lasītprasmes izpēte pētījuma sākumā.....	24 - 29
4.2 Rotaļu kopa bērnu lasītprasmes veidošanai.....	29 - 31
4.3 Pētījuma rezultāti.....	31 - 34
NOBEIGUMS.....	35 - 36
IZMANTOTĀS LITERATŪRAS SARAKSTS.....	37 - 38
PIELIKUMI	
1. pielikums.....	39
2. pielikums.....	39
3. pielikums.....	40
4. pielikums. Vecāku anketa.....	41
5. pielikums. Skaņu un burtu krāsniņa.....	42
6. pielikums. Burts pie burta — zilbīte.....	43
7. pielikums. Ābecīte — tāfelīte.....	44
8. pielikums. Attēlu un zilbju domino.....	45

IEVADS

Mūsdienās aktuāli ir veidot no bērna personību – patstāvīgu, radošu, neatkarīgu spriedumos, spējīgu pieņemt lēmumus. Liela loma šeit ir izglītībai, kurā veido bērnam pozitīvu attieksmi pret mācīšanos; mācīšanās jēgas apjēgšanu; attieksmi pret skolotāju kā sabiedrības pārstāvi un pret vienaudžiem kā biedriem kopīgā grūtā darbā; mācību darbības elementu apguvi (mācību darbības izpildes paņēmieniem, paškontroles un pašnovērtējuma iemaņas); izziņas procesu tīšuma attīstību; domāšanas loģisko formu attīstību.

Pirmsskolas posms salīdzinājumā ar visu cilvēka dzīvi ir īss, tikai 7 gadi kaut gan tas ir papildīts ar jaunu zināšanu apguvi par sevi un pasauli.

Svarīgi bagatināt zināšanas, kuras ir visaktuālākās konkrēti šajā vecumā. Pamats bērna personības un izziņas attīstībai ir rotaļa - pievilcīgākā un, galvenais, neatņemama darbība.

Rotaļājoties bērni izpēta un rada pasauli, kuru tie spēj kontrolēt, tādā veidā pārvarot bailes un apgūst dažādas pieaugušo prasmes un lomas, bieži attēlo savus vecākus, viņu uzvedības stereotipus.

Rotaļa atraisa iztēli, radušumu un zinātkāri.

Rotaļājoties bērni ne tikai iepazīst apkārtējo pasauli, bet arī pedagoga vadībā apgūst zināšanas, kuras ir nepieciešamas sākumskolā.

Pašreizējā pirmsskolas izglītības programma paredz obligātu 5-7 gadus vecu bērnu sagatavošanu skolai. Gatavība skolai – tas ir ārkārtīgi plašs jēdziens, šī darba ietvaros tik aplūkots tikai viens aspekts – bērna sagatavošana lasītprasmes apguvei.

Lasītprasmes apguve ir neatņemama mācību procesa sastāvdaļa, kas ir nepieciešama citos priekšmetos (matemātika, dabas zinības utt.), bet tā arī veicina interesi par literatūru.

Mūsdienās, kad bērni maz lasa, ir svarīgi veicināt un uzturēt interesi par drukāto vārdu, kas veicina fantāziju un radošo iztēli.

Pētījuma mērķis: Izpētīt didaktisko rotaļu iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā.

Pētījuma objekts: Didaktiskās rotaļas.

Pētījuma priekšmets: Didaktiskā rotaļas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā.

Pētījuma jautājums: Kādas ir didaktiskās rotaļas iespējas 5-6 gadus vecu bērnu lasītprasmes attīstībā?

Pētījuma uzdevumi:

1. Noskaidrot 5-6 gadus vecuma bērnu attīstības īpatnības;
2. Izpētīt un apkopot psiholoģisko un pedagoģisko literatūru par didaktiskās rotaļas būtību;
3. Iepazīt un apkopot materiālus par lasīt mācīšanas uzdevumiem un lasītprasmes veidošanos pirmsskolas izglītības iestādē un to realizēšanas iespējām ar didaktisko rotaļu palīdzību.

Pētīšanas metodes:

1. Teorētiskā – teorētiskās literatūras analīze;
2. empīriskās – pedagoģiskā novērošana, anketēšana, testēšana;
3. pedagoģiskā izmēģinājuma darbība – pedagoģiskā materiāla aprobācija praksē.

1. VISPĀRĪGS 5-6 GADUS VECU BĒRNU ATTĪSTĪBAS RAKSTUROJUMS

1.1. Fiziskā attīstība

Strādājot pirmsskolā, ir svarīgi apzināties bērnu vecumam atbilstošās attīstības īpatnības.

5-6 gadu vecumā bērniem notiek muskuļu masas pieaugums (īpaši pieaug kāju muskulatūra), bērns kļūst stiprāks. Turpinās bērna skeleta pārkaulošanās process. (Kaņepēja, 2003, 96. lpp.)

Fiziskā ziņā 5-6 gadu vecumā bērni ir ļoti kustīgi un sāk interesēties par vingrošanu un organizētajiem sporta veidiem. Šajā periodā raksturīga liela kustību aktivitāte, augšana, koordinācijas spēju pilnveidošanās. Bērni jau spēj veikt sarežģītas kustības. Zēniem šajā periodā ir labāk attīstīti lieli muskuļi un viņi izturīgāki, bet meitenēm ir labāk attīstīta sīkā pirkstu muskulatūra, kā arī tās ir mierīgākas un precīzākas. Vēl šinī vecuma posmā veidojas bērnu prasmes un iemaņas koncentrēt skatienu uz sīkām lietām un vienlaicīgi uz vairākām. Uzlabojas precīzo kustību prasmes. Viegļāk padodas tādas darbības kā ģērbšanās, griešana, zīmēšana un rakstīšana. (Lubļinska, 1979)

Attīstību skārušas arī sīkos plecu un pirkstu muskuļus, kas ļauj apgūt zīmēt prasmi un darboties ar šķērēm. Vecumā no 3 – 6 gadiem, ievērojami palielinās muskuļu spēks, ātrums un koordinācija. Četros gados nostiprinās līdzsvara izjūta, bet jau daži bērni 5 gadu vecumā var veikt vienlaicīgi divas un vairākas kustības. Bērni šajā vecumā apgūst tādas kustības kā skriešana, lekšana un notur līdzsvaru. Sarežģītas kustības (peldēšana, braukšana ar slēpēm, mešana), bērniem attīstās pateicoties apmācībai.

Nostiprinājusies arī koordinācija „acis - rokas”, kas ļauj bērniem aizpogāt un atpogāt pogas, atvērt durvju rokturus, rāvējslēdzējus, griezt papīru un audumu. Bērni spēj atšķirt apģērba labo pusi no kreisās, bet ar grūtībām to atšķir otram cilvēkam. Prot apģērbties, ieliet krūzē un šķīvī ēdienu, mazgāties un tīrīt zobus. Sīkā motorika attīstās pakāpeniski: neveiklas, neprecīzas kustības nomaina mērķtiecīgas un precīzas. (5-6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums, 2014)

1.2. Kognitīvās attīstības raksturojums

5-6 gadu vecumā, bērns mācās veidot uztveramo lietu kopsakarības – pazīt lietas un situācijas pēc to būtiskajām pazīmēm. Jo vecāks bērns, jo labāk spēj izdalīt iztveramā priekšmeta informatīvās pazīmes un abstrahēt tās no nebūtiskajām. Redzes uztvere šajā periodā jāattīsta īpaši (pilnveidojot krāsu uztveri, priekšmetu formu uztveri, telpu uztveri). Telpu uztverei vēl liela nozīme ir sensoriem priekšstatiem – iespējai aptaustīt un redzēt, tikai pēc tam vārdiskajam apzīmējumam (te, tuvu, tālu), lieluma un virziena izpratnei (stāvus, guļus), telpisko attiecību izpratnei (pa labi, pa kreisi). Šajā periodā liela nozīme ir ilustrāciju aplūkošanai. To pielieto diagnosticēšanai. Līdztekus telpas uztverei attīstās arī laika uztvere, parādību ilguma, ātruma, kā arī secības atspoguļojums. Vēl šajā vecumā bērns var jautāt, kas šodien par sestdienu – pirmdiena vai otrdiena. Pamazām tie iemācās saistīt arī abstraktos laika apzīmējumus ar reālo izpratni. (Prindule, 1994)

5-6 gadus vecuma bērni jau prot pakāpeniski kontrolēt savas koncentrēšanās spējas, spēj pievērst uzmanību ne tikai priekšmeta ārējam veidolam, bet arī atsevišķām detaļām. Tapēc šajā vecumā bērniem ļoti patīk tādu uzdevumi, kas saistās ar vērošanu, piemēram: „Atrodi 5 (10) atšķirības”.

Tomēr 4 - 6 gadu vecumā bērnu uzmanības apjoms vēl ir nepietiekošs, lai atšķirtu pēc satura sarežģītus un ārēji mazatšķirīgus objektus vienu no otra (piemēram, burtu vai ciparu zīmes, stāstus vai ilustrācijas, kuros attēlota ziema vai mežs). Bērns kļūdās, jo abi priekšmeti (zīmes, stāsti) viņa uztverē saplūst. (Kauliņa, Tūbele, 174. lpp.)

5 – 6 gadu vecumā ievērojami uzlabojas koordinācija: redzes, dzirdes un taustes koordinācija sasniedz pieauguša cilvēka līmeni. Izmaiņas skar arī uztveres veids. Pēc piecu gadu vecuma bērni izmanto redzi kā uztveres līdzekli. Šajā laikā bērni uzlabo detaļu un daļu uztveri, lielāku uzmanību pievērš priekšmeta formai.

Uztveres sistēmas pilnveidošanās saistīta ar intelektuālo attīstību un sekmē motivācijas sistēmas pilnveidošanos. Palielinās uzmanības noturības laiks (Ja 4 – 5 gadus vecam bērnam uzmanība ilgst 6 – 8 sekundes, tad 6 –7 gadīgiem tā ilgst 12 – 20 sekundes), kaut arī tas vairāk ir individuāls. Bērni saprot, ka neskatoties uz objektu izmaiņām, tie tomēr saglabā savu ārēni, piemēram, cilvēka seja nemainās atrodoties: profilā vai pretskatā, bet tas rada bērnos neskaidrības apgūstot burtus: bērni jauc un apgriež burtus. Bērni labi atšķir vertikālas un horizontālas līnijas.

Uztvere attīstās kopā ar citiem kognitīviem procesiem, veidojot lasīt un rakstīt prasmi, motivāciju. Tuvojoties 6 gadu vecumam, uzlabojas redze: bērni var uztvert lielā attālumā pietiekami sīkus priekšmetus. Līdz šim acs ābols ir neliels un vienkāršs pēc savas uzbūves, tāpēc daudzi bērni ir ar noslieci uz tālredzību. Daudzos gadījumos, bērniem ir grūti koncentrēties uz tuviem priekšmetiem, piemēram, izgriezt sīkus priekšmetus rotājumam. (5-6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums, 2014)

1.3. Emocionālā attīstība

5-7 gadu vecums ir vērtējams kā pretrunīgs vecums no emocionāla viedokļa. D.Lieģeniece 5-7 gadu vecumu nosauc par spontānas rīcības un strauju svārstību periodu. (Lieģeniece, 1999)

Šajā vecumā bērnam veidojas kritiska attieksme pret sevi, viņš savu darbību un tās rezultātus sāk saistīt ar sevi, savām personīgajām īpašībām un darbības motīviem. (Golubina, 2007, 119. lpp.)

Pašvērtējums un citu dotā vērtējuma izpratne sāk veidoties ap 3 – 4 gadiem, jo tad rodas iespējas salīdzināt sevi ar citiem. Jauns pašvērtējuma līmenis sākas ap 7 gadiem, tieši pirms skolas sākuma, jo tad jau ir izveidojusies noturīga attieksmju sistēma pret sevi, pret citiem un pret pasauli kopumā. Šī sistēma pēc Ā. Ādlera kļūst par “dzīves stila” bāzi. Ja līdz 6 gadu vecumam bērns sevi galvenokārt raksturo pēc ārējām pazīmēm, tad no 7 gadu vecuma jau sāk sevi meklēt kādas vispārīgas sakarības, parādās pašanalīzes pazīmes. (Ādler, 1930, 36 - 39 lpp.)

Pašvērtējums ir personības Es tēla vērtējums. (Dzintere, 2000, 37. lpp.)

Viens no galvenajiem rīcības motīviem ir bērna pašapziņa. Sākas pakāpeniska un arvien vairāk apzināta un aktīvāka “Es” apziņas attīstība un apkārtējās pasaules mijiedarbība izzināšana. “Es” apziņas attīstība saistās ar izpratni par savu ķermeni un zināšanu pilnveidi par to. Bērns mācās būt par zēnu vai meiteni, dod priekšroku rotaļām ar sava dzimuma pārstāvjiem. Bērna pašapziņas veidošanos ietekmē pieaugušo vērtējums (pozitīvs vai negatīvs) un panākumi darbā. Bērnu daudz spēcīgāk ietekmē viņa darbības pozitīvs vērtējums nekā sods vai aizliegums. Vecākajā pirmsskolas posmā attīstās pašapziņas eiaktīvais plāns, kas saistās ar citu cilvēku pārdzīvojuma izjūtu (empātiju). Bērna pašapziņu sekmē izpratne par to, kas viņš ir, kādas ir viņa īpašības, kā pret viņu izturas citi un kā parādās šī attieksme. (Keņepēja, 2003)

Pašapziņa ir viens no galvenajiem faktoriem, kas sekmē bērna attīstību pirmsskolas periodā, kad viņš ir visvairāk “atvērts” visu veidu ietekmēm. Bērna Es, kas ir personības kodols, veicina viņa aktivitāti, emocionālo, prāta un gribas attīstību. Tas ir kā iekšējs spogulis, ar kura palīdzību bērns nosaka savu vietu pasaulē. Pašapziņa ir bērna attieksme pret sevi, kādu viņš redz sevi savā Es spogulī. Tā nosaka bērna attieksmi pret sevi, citiem cilvēkiem un bērna vēlmi darboties. (Dzintere, 2000, 37-38. lpp.)

4 – 6 gadu vecumā attīstās bērna patstāvība, pašapziņa, pašregulācija, kas rada labvēlīgus apstākļus viņa tikumiskajai audzināšanai. Šai aspektā īpaši nozīmīgs ir sestais dzīves gads, kad bērnam ir augstas uztveres spējas, liela emocionālā atsaucība un viņš viegli atdarina, sāk izprast cēloņseku likumsakarības, ir viegli mācāms (nervu sistēma ir plastiska). (Lieģeniece, 1992, 22. lpp.)

Šajā vecumposmā bērnam ir liela nepieciešamība pēc viņa darbības pozitīva vērtējuma, ir svarīgi, lai bērna vecāki un viņa skolotāji rosinātu izvērtēt padarīto, salīdzinot to ar citu veikumu vai kādu piemērotu etalonu, un nenoniecīnātu bērna veikumu. (Golubina, 2007, 120. lpp.)

Attīstās izjūta par savām spējām un kompetenci – parādās lepnums par paveikto darbu un interese iemācīties kaut ko jaunu. Bērns izrāda, ka jūtās spēcīgs. Saskaroties ar grūtībām, parādās problēmu risināšanas spējas. Ir zinātkāre un ieinteresētība izzināt pasauli. (5-6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums, 2014)

2. VISPĀRĪGS ROTAĻAS RAKSTUROJUMS

Pirmsskolas posms ir bērnības un rotaļu laiks. Bērns rotaļās iedzīvo savus nākotnes sapņus. Pieaugušajiem – gan skolotājiem, gan vecākiem – ir jāprot pieņemt šo rotaļu kā nopietnu bērna darbību, kuras rezultātā bērns apgūst savai pieredzei atbilstošas valodas, literatūras, dabaszinību un citas jomas. (Kaņepēja, 2003, 7. lpp.)

Bērna rotaļas tiek iedalītas 5 grupās:

- Priekšmetiskās rotaļas – piemēram, bērns ar kociņu ķemmē lellei matus;
- Sižetu – lomu rotaļas – bērns atdarina pieaugušo darbību noteiktās attiecībās. Šādās rotaļās veidojas visi intelektuālie procesi un attīstās griba;
- Rotaļas ar noteikumiem – piemēram, “Pēdējais pāris ārā” ;
- Režisora rotaļas – bērns izspēlē sižetu ar rotaļlietu palīdzību un vienlaicīgi ir aktieris un režisors;
- Didaktiskas rotaļas – bērns veic noteiktu mācību uzdevumu. (Golubina, 2007, 86. lpp.)

Rotaļājoties bērni izpēta un rada pasauli, kuru tie spēj kontrolēt, tādā veidā pārvarot bailes un apgūst dažādas pieaugušo prasmes un lomas.

Rotaļa atraisa iztēli, radušumu un zinātkāri.

Rotaļājoties kopā ar citiem, bērni mācās darboties grupā, dalīties, sadarboties, rast kompromisus, risināt konfliktus un aizstāvēt sevi.

Rotaļāšanās dziedina lielas un mazas dvēseles brūces un ir būtiska emocionālam līdzsvaram un veselīvai. (Rotaļu nozīme bērna attīstībā, 2014)

Grāmatā “Bērns – pasaulē, pasaule – bērņā” D. Lieģeniece rakstīja ka vislielākā nozīme rotaļā ir bērna fantāzijai. Ja bērns ir patiesi aizrāvēs ar rotaļu, viņš dzīvo savā rotaļu ilūzijā.

Rotaļas pedagoģisko nozīmi nosaka tas, ka bērnam tajā ir iespēja paust visu, ko viņš jūt sevī un pārdzīvo. Rotaļā viņš var nodoties kādai darbībai ar visu savu enerģiju. Bērna jūtu un pārdzīvojumu izpausmes rada pieaugušajiem iespēju redzēt, novērtēt un veidot viņa iekšējo pasauli. (Lieģeniece, 1992, 24. lpp.)

Bērnu rotaļu pamats ir viņu iztēle un fantāzija. Bet rotaļu dziļākā būtība ir tāda, ka bērns, guvis atziņas tikai par atsevišķu kopveseluma daļu, spēj aptvert visu šo kopveselumu; no fragmentāri pārdzīvotā spēj izveidot sev viengabalainu piedzīvojumu. Bērns pats piešķir rotaļu priekšmetiem tās īpašības, kādas viņam šajā rotaļā vajadzīgas. (Beļickis, 1997, 38. lpp.)

Spēlējoties bērns var izteikt un izjūt sevi radošā procesā un brīvību, kas ļauj sevi izpausties kā radošai būtnei. Rotaļā bērns vingrina atmiņu, domāšanu, iztēli, iegūt jaunas zināšanas par savstarpējām attiecībām, par dabu un pasauli.

“Rotaļā bērns – jau topošais cilvēks – izmēģina savus spēkus un patstāvīgi izrīkojas ar paša radīto.” (Golubina, 2007, 40. lpp.)

Rotaļa ir kā tilts, kas savieno bērna es gribu ar viņa mazo, vēl nespējīgo es varu. (Anspoka, 2000, 37. lpp.)

B. Nikitins uzskata, ka: „rotaļas attīsta dažādas intelektuālas īpašības: uzmanību, atmiņu, īpaši redzes atmiņu, prasmi atrast sakarību un saistību, klasificēt un sistematizēt materiālu, apkārtnes uztveri un iztēli, spēju paredzēt rezultātu savai darbībai. (НИКИТИН, 1990, 21. lpp.)

Rotaļa var kalpot kā mācīšanās metode, kā organizācijas forma, kā diagnostikas un korekcijas līdzeklis. (Каңерпēja, 2003, 25. lpp.)

Galvenais ka rotaļa sniedz prieku bērnam un dod iespēju izlādēt uzkrāto enerģiju (gan pozitīvo, gan negatīvo).

2.1. Didaktisko rotaļu klasifikācija

Pati galvenā didaktisko rotaļu īpatnība jau ir tās nosaukumā: tā ir apmācoša un attīstoša.

Didaktiskā rotaļa – rotaļu, spēļu vai to elementu lietošana mācību procesā, būtībā (slēpti) ietverot tajā mācību satura apguves uzdevumus un sasniegto rezultātu pārbaudes elementus un panākot mācību satura apguves procesa labāku, pilnīgāku atbilstību skolēnu mācīšanās īpatnībām. (Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca, 2000)

Pirmsskolas pedagoģijā ir izveidots tradicionālais iedalījums didaktiskajām rotaļām:

- ✓ rotaļas ar priekšmetiem;

- ✓ galda spēles;
- ✓ vārdu rotaļas. (Бондаренко, 1990, 13. lpp.)

Rotaļas ar priekšmetiem bērni izmanto rotaļlietas, sadzīves priekšmetus, dabas materiālus (lapas, sēklas, čiekurus). Šādās rotaļās bērni iepazīstas ar priekšmetiem, analīze, sintēze, salīdzina, klasificē, nosauc priekšmetus (to īpašības un pielietojumu). Rotaļas ar priekšmetiem dod iespēju vingrināties skaņu izrunā. Tiek vingrināta arī redzes atmiņa, šo procesu vingrināšana ir svarīgs priekšnoteikums bērnu sagatavošana skolā, it sevišķi rakstīšanas iemaņu apgūšanā: orientēšanās lapā, uzmanība un pacietība.

Galda spēles — pāra kartītes (starp daudzajām kartiņām jāatrod pāru kartiņas (divi cimdi, divi āboli)), loto un domino (sameklēt priekšmetu pārus, kuri atšķiras ar izvietojumu, formu, krāsu.), saliekami klucīši, puzzles u.c. - papildus māca bērnu strikti ievērot spēles noteikumus, uzvarēt vai zaudēt. Galda spēles palīdz konkretizēt un paplašināt bērnu priekšstatus par apkārtējo pasauli, sistematizēt zināšanas, attīstīt domāšanas procesus.

Diezgan sarežģītas ir **vārdu rotaļas** — bērni vingrinās izmantot iegūtās zināšanas — vispārināt, risināt uzdevumu galvā, attīsta valodu. (Каņепēja, 2003, 43. lpp.)

Vārdu rotaļās bērni mācās domāt par lietām, kuras konkrētajā momentā tieši neuztver. Šīs rotaļas māca balstīties uzdevuma vizināšanā uz agrāk iegūtajiem priekšstatiem par priekšmetiem. Šajās rotaļās bērns izlemj patstāvīgi dažādus domāšanas uzdevumus: aprakstīt priekšmetus, uzminēt pēc apraksta, pēc pazīmēm, līdzības un atšķirības, grupēt priekšmetus pēc atšķirīgām īpašībām, pazīmēm, izdomāt stāstus, iesaistot neticamus notikumus.

A. Bondarenko iedala didaktiskās vārdu rotaļas 4 grupās: (Бондаренко, 1990, 77. lpp.)

1. Rotaļas, kuras veido prasmi izdalīt galvenās, raksturīgākās priekšmetu īpašības un parādības, salīdzināt un pretstatīt tos (piemēram: rotaļas — mīklas).
2. Rotaļas, kuras veido prasmi grupēt vispārināt priekšmetus pēc noteiktām pazīmēm (piemēram: rotaļa «Kam kas vajadzīgs»).

3. Rotaļas, kuras prasa no bērniem prasmi atšķirt reālās parādības no nereālām, ievērot alogismu, izdarīt pareizus prāta slēdzienus, saprast humoru (piemēram: rotaļa «Var būt — nevar būt»).
4. Rotaļas, kuras veido prasmi sevi kontrolēt, attīsta uzmanību un izpratni (piemēram: rotaļa «Otrādi»).

Ar vārdu rotaļu palīdzību tiek nostiprināts un paplašināts vārdu krājums, kā arī vingrināta dzirdes atmiņa, emocionālais pacēlums.

Didaktiskās rotaļas ka «Pasaki pretējo», «Pasaki citādi», vingrinājumi «Nosauc priekšmetu un tā īpašības!», «Kā vēl var pateikt?», «Uz kuru attēlu attiecas šie vārdi?» u.c. ir galvenais vārdu krājuma paplašināšanas avots.

2.2. Galvenās didaktiskās rotaļas funkcijas

Lai mērķtiecīgi izmantotu rotaļu bērnu attīstībā, jāzina to funkcijas.

Rotaļai ir daudz funkcijas, bet kā galvenās A. Bondarenko nosauc šādas:

(Бондаренко, 1990, 4. lpp.):

1. Didaktiskā rotaļa kā pirmsskolas vecuma bērnu apmācības paņēmieni.

Šeit izmanto dažāda veida paņēmienus:

- rada rotaļas situāciju;
- iekļauj rotaļā sacensību elementus;
- intereses izraisīšanā par nodarbību.

Rotaļnodarbību atšķirīgas īpatnības ir daudzveidīgu komponentu izmantošana — jautājumi, demonstrējumi, paskaidrojumi, izpildes pārbaudi un novērtējumi. (Сорокина, 1982, 9. lpp.)

2. Didaktiskā rotaļa kā bērnu mācību forma.

Didaktisko rotaļu teorijas un prasmes jautājumus izstrādājuši daudzi zinātnieki: L. Vengers, A. Sorokina, A. Bondarenko, A. Usova. Visi pētījumi apstiprinā mācību un rotaļu saikne.

Rotaļa slēpj sevī lielas iespējas, ta uzskatama par bērnu svarīgāku mācību darba līdzekli. Svarīgi ne tikai dod bērniem noteiktu zināšanu apjomu, bet arī iemācīt izmantot šīs zināšanas un attīstīt domāšanas patstāvību un aktīvītāti.

A. Bondarenko izdalīja tadas apmācības formas:

- mācību (izziņas);
- rotaļu (nodarbinātība).

Pedagogs vienlaicīgi ir skolotājs un dalībnieks. Viņš māca un spēlējas, bet bērni spēlējoties, mācās. (Бондаренко, 1990, 4. lpp.)

3. Didaktiskā rotaļa kā patstāvīga rotaļu darbība.

Vecākajā pirmsskolas vecumā lielāka nozīme ir patstāvīgai darbībai, ieskaitot daudzveidīgus rotaļu paņēmienus: priekšmetu meklēšanu, sacensības, miklas un citus. (Венгер, 1988, 84. lpp.)

Lai paaugstināt rotaļu attīstošo efektu pedagogam jācenšas noturet interesi rotaļā. Tas var izdarīt ar dažādiem jauniem elementiem, apgrūtinājumiem un t.t.

Didaktiskajās rotaļās bērni var patstāvīgi ievērot rotaļas noteikumus, arī izvēlēties rotaļu, partneri arī vadošo.

3. LASĪT MĀCĪŠANAS METODES PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDĒ

Skolotājas uzdevums ir noskaidrot, ko bērns zina, un tad paplašināt šīs zināšanas. Skolotājas to var uzzināt no vecāku atklātajam bērna interesēm: par grāmatām, burtiem, zīmējumiem, literatūru, mūziku un citām sabiedriskām mākslām. Ideālā gadījumā to noskaidro audzinātāju un vecāku kopsapulcē pirms mācību gada sākuma. Sazināšanās starp audzinātājiem un vecākiem ir nepieciešama, lai atrastu kopīgu pieeju bērna mācībām.

Valsts dokumentā – “Pirmsskolas izglītības programma”, nodaļa “Lasītmācīšana” nosaka, ka bērniem vispirms ir jāapgūst skanošais vārds – mutiskās runas svarīgākais elements. Šī nodaļa cieši saistīta ar citām Programmas nodaļām, tādām, kā: “Runas attīstīšana”, “Rokas sagatavošana rakstīšanai”, “Iepazīšanās ar folkloru un daiļliteratūru”.

Pirmsskolas izglītības programmas “Lasītmācīšana” nodaļā paredzēti šādi uzdevumi:

1. Pilnveidot artikulācijas aparātu un dzirdes uzmanību. Skaidri un saprotami izrunāt skaņas, vārdus un frāzes.
2. Pilnveidot vārda skaņas analīzi, teikuma sastāvu.
3. Izšķirt skaņas vārdos, nosaucot pirmo, otro, trešo utt. Izdomāt vārdu ar doto skaņu vārda sākumā vidū un beigās.
4. Sastādīt teikumu no dotajiem vārdiem. Vingrināt izšķirt vārdā uzsvērto zilbi.
5. Iepazīstināt ar rakstīto burtu. Veidot prasmes tekošai lasīšanai. (Rīgas 224. PII vispārīzglītojošā pirmsskolas izglītības programma, 2002)

R. Kaņepēja rakstīja ka ļoti svarīgi atcerēties, ka nekādā gadījumā bērnu nedrīkst steidzināt lasīt, jo tad bērns zaudē interesi par lasīšanas procesu un cenšas lasīt iespējami ātri. (Kaņepēja, 2003, 12. lpp.)

Lasot cilvēks pilnveido domāšanu, uzmanību iztēli, atmiņu un citus psihiskos procesus, īpaši bagātinot valodu.

Ir šādas lasītprasmes apguves metodes:

- analītiski sintezējošā skaņošanas metode – nosaka, ka lasīt un rakstīt māka jāveido vienlaikus. Sākotnēji jārada priekšstats par to, ka valodas pamatvienība ir vārds, ko var sadalīt zilbēs, vārds sastāv no skaņām, un vārdā var defirencēt skaņas. Lasītmācīšanas procesā īpaša uzmanība veltāma lasīšanai pa zilbēm.

- pilnīgotā analītiski sintezējošā skaņošanas metode – lasītmācīšanās laikā notiek ikvienas skaņas (fonēmas) saklauššana vārdā un to secības noteikšana, skaņas diferencēšana, skaņu apzīmēšana ar burtiem un to atbilstības noteikšana, pareiza un pazināta lasīšana.
- fonētiskā metode – svarīgas ir attiecības starp skaņu un burtu, būtiski ir lasīt raiti, neuzsverot teksta izpratni.
- “skaties un saki” metode – vārdu atcerēšanās pēc redzes (iegaumējot).
- lingvistikās pieejas metode – vārdu lasīšana ar skaņu/ burtu atbilstībām.
- veseluma metode – balstās uz lasīšanu un rakstīšanu kā komunikatīvām darbībām. Izmantojot šo metodi, bērnam jāmacās izlasīt (uzminēt) veselu vārdu. Jebkurā lasīšanas procesā svarīgs ir teksts, kas veicina skolēna pieredzes aktivizēšanu un iesaistīšanos mācību procesā.
- teikuma veidošanas metode – lasītmācīšanās notiek, izmantojot vārdu kartes, kas tiek mainītas vietām, mainoties lasītajam tekstam.
- intensīvā lasītmācīšana – ietver šādus pamatprincipus – tikai vienas burtu formas ieviešana sākumā, vārdu, kuros skaņu un burtu attiecība ir 1:1, izmantošana, burtošanas vietā – skaņošana pakāpeniska patskaņu un līdzskaņu ieviešana un darbs ar skaņu žestiem.
- slēgtā metode – ir izlaidumu aizpildīšana tekstā, balstoties uz iepriekš izlasītu teikumu.

Aplūkojot Eri un Reida viedokļus par lasītprasmes apguvi, izdala šādas lasīšanas metodes:

- vārdu dekodēšana – tā ietver burtu pārveidošanu skaņās un skaņu sapludināšanu, veidojot pazīstamus vārdus;
- analogizēšana ar pazīstamiem vārdiem – lasītājs lasot var izlasīt jaunu vārdu, atpazīstot, ka tā rakstība ir līdzīga jau zināmam vārdam;
- uzminot vārdus no grafofonēmiska un konteksta mājiena – lasītājs var uzminēt nepazīstama vārda identitāti, lietojot konteksta norādījumus, attēlus vai iepriekšējo tekstu, sākuma burtus vai informāciju par šo valodu;

- pēc atmiņas - lasot vārdu pēc izskata, tiek agrāk iegūta informācija par šo vārdu.

Pasaulē pašlaik plašāk tiek izmantotas:

- veseluma metode
- analītiski sintezējošā burtošanas metode. (Hadaņonoka, 1999, 27-29. lpp.)

M.Montesori uzskata, ka bērnam ir jābūt lasīt vacuumā no četrarpus līdz piecarpus gadiem, jo šajā vecumā bērnu vairāk interesē citu cilvēku domas. Rakstīšanu bērns var apgūt agrāk (no 3,5 līdz 4,5), jo tā ir savu domu atspoguļošana, bet lasīšana- tā ir svešu domu uztveršana. Lasīšanā grūtības sagādā izruna, un tās apgūšanai ir vajadzīga lielāka dzīves pieredze.

M.Montesori iesaka nesākt mācīt lasīt grāmatās, tā bērns var nobīties. Sākt vajag atsevišķi uzrakstītiem vārdiem, jau sākumā pievēršot uzmanību, vai nenotiek mehāniska lasīšana – bērnam ir jāizprot vārda jēga. Jāsāk lasīt ar viegliem, pazīstamiem vārdiem. (Prudņikova, 2004, 102. lpp.)

Lasīšanas procesā bērnam praktiski jādarbojas ar skaņu pareizu lietošanu, tapēc viņam vispirms jāatklāj vārda skaņu forma. (Golubina, 2007, 231. lpp.)

Pakāpenisks darbs ar katru skaņu tiek veidots šādi:

- Skaņas artikulārās un akustiskās atklāšanas raksturojums;
- Skaņas atklāšana skaņu rindā, zilbēs un vārdos, skaņu, kas atkārtojas noskaidrošana;
- Skaņas atrašanās vietas vārdā noteikšana (sākumā vidū, beigās);
- Vārdu atlasīšana pēc dotās skaņas vai gatavas shēmas.
- Vārdu atlasīšana pēc dotā zilbju skaita;
- Vārdu mainīšana aizvietojojot vienas skaņas (un zilbes) ar citām;
- Iepazīstināšana ar burtu;
- Jēdzienu skaņa un burts diferencēšana;
- Zilbju un īsu vārdu lasīšana. (Boša, 1992)

Mācot lasīt, uzsvēra M.Montesori, nepietiek tikai ar skaņošanas metodi, bet ir jāizmanto arī visas sajūtas (dzirde, redze, tauste, garša, oža). Ar materiāliem jāatļauj darboties brīvi, atkārtojot un nostiprinot to, ko jau zina un prot. (Golubina, 2007, 39. lpp.)

3.1. Rotaļas izvēle, organizēšana un vadīšana

Pirmsskolas skolotājs visu dienu pavada kopā ar bērnu, tā kļūstot viņam par īpaši tuvu cilvēku. Ir nepieciešams izveidot ar katru bērnu labestīgas attiecības, kas ļautu viņam justies droši.

Obligāts pedagoģiskās darbības pamatnosacījums – ienākot pirmsskolas bērnu grupā, skolotājam pilnībā ir jāorientējas pirmsskolas izglītības programmas uzdevumos.

Lai varētu sekmīgi organizēt bērnu nodarbības, obligāti jāiepazīst katra bērna individualitāte un viņa sasniegtais attīstības līmenis. Balstoties uz šiem diviem pamatnosacījumiem, kuri, kā teica V.Golubina, ir obligāti nepieciešami sekmīgai pedagoģiskai darbībai, var veiksmīgi organizēt pirmsskolas izglītības programmas apgūšanu. (Golubina, 2007, 218-219. lpp.)

Katra nodarbība ir jāveido kā rotaļspēle, kas izraisa bērna interesi un rada emocionālu attieksmi. Tikai tad, ja nodarbība spēs ieinteresēt bērnu, tā spēs piesaistīt viņa uzmanību. Tikai interese par noteikto spēji nodrošināt nodarbības satura pilnvērtīgu uztveri. (Golubina, 2007, 222. lpp.)

Rotaļnodarbībai tāpat kā rotaļai ir jāsniedz bērnam apmierinājums par savu darbību, ticība savām spējām un jāvirza bērns turpmākai darbībai.

Rotaļnodarbība ar visu bērnu grupu ir viena no pamatformām bērnu attīstīšanā.

Interesanta rotaļnodarbību organizācijas forma ir apvienotās rotaļnodarbības. Šo rotaļnodarbību būtība izpaužas divu trīs nodarbību tematiskā apvienojumā. Apvienojums var būt dažāds: literatūra, runa, tēlotājdarbība; matemātika, runa, mūzika, zīmēšana.

Rotaļnodarbības ar bērnu apakšgrupām. Apakšgrupu veidošana var tikt organizēta pēc dažādiem principiem: pēc vecuma (ne vienmēr irojektīvs pamatojums), pēc bērnu prasmju un iemaņu kopumu, atkarībā no motivācijas intelektuālajam un praktiskajam darbam īpaši vēlamas darbā ar piecus un sešus gadus veciem bērniem).

Darbs ar apakšgrupām ir ļoti pateicīgs, jo, darboties mazas apakšgrupās bērni ir brīvāki, atraisītāki un sarunu rezultātā skolotājam ir iespējas izvirzīt uzdevumus turpmākajam periodam. (Kaņepēja, 2003, 31-32. lpp.)

Var izdalīt šādus pamatnosacījumus didaktiskās rotaļas vadīšanā:

1. Pedagoģa zināšanu un prasmju kvantitāte par didaktisko rotaļu;
2. Rotaļas vadīšanas izteismīgas. Tas nodrošina bērnu interesi, vēlēšanos klausīties, piedalīties rotaļā;
3. Pedagoģa nepieciešamība iesaistīties rotaļā. Pedagoģs ir gan dalībnieks, gan rotaļas vadītājs. Pedagoģam jānodrošina pakāpeniska rotaļas attīstība saistībā ar mācīšanas un audzināšanas uzdevumiem, nepiespiedzot bērniem izpildīt nenozīmīgu lomu. Pedagoģs netieši vada rotaļu pareizajā gultnē;
4. Nepieciešams optimāli savienot nodarbinātību un apmācību rotaļā. Vadot rotaļu, pedagoģam pastāvīgi jāatceras, ka jādod bērniem uzdevumi un tie ir jāpārveido rotaļu formā (emocionāli, viegli, nepiespiedi);
5. Bērnu emocionālās attieksmes paaugstināšanas līdzekļi un metodes tiek uzskatītas ne kā pašmērķis, bet arī ceļš, kurš ved pie didaktiskās rotaļas uzdevumu izpildīšanas;
6. Starp pedagoģu un bērniem jābūt cieņai, izpratnei, uzticēšanās un līdzpārdzīvotības atmosfērai;
7. Didaktiskajā rotaļā izmantotā uzskate ir vienkārša un aptverama.

(Карпова, 1997, 19. lpp.)

Skolotājam rotaļnodarbībā jābūt kopā ar bērnu – kopā jāpriecejas, kopā jāatklāj jaunais, kopā jāstrādā un jāmeklē risinājums. (Kaņepēja, 2003, 33. lpp.)

3.2. Lasītprasmes attīstības pakāpes 5-6 g. vecuma bērniem

Saliktenis lasītprasme veidots no diviem vārdiem – lasīt un prasme.

Lasīšana ir viens no pamatelementiem – bez lasīšanas procesa lasītprasme nav iedomājama. Pedagoģijas terminu skaidrojošajā vārdnīca (2000) lasīšanu apraksta kā rakstu zīmju, teksta, simbolu uztveršanu, sapratašanu un izteikšanu ar skaņām, vārdiem, teikumiem.

Prasme – tā ir māka veikt kādu darbību atbilstoši nepieciešamajai kvalitātei un apjomam, prasme ir arī darbības izpildes priekšnosacījums un tāda zināšanu un darbības paņēmieni apguves pakāpe, kas ļauj apgūto izmantot mērķticīgā darbībā. Prasme veidojas daudzpusīgos, atkārtotos vingrinājumos un var pilnīgoties bezgalīgi. (Geske, 2007, 13. lpp.)

J. Bugrimenko un G. Cukermans apgalvo, ka lasīmācīšanas procesu var izdalīt trīs pakāpēs:

1. pakāpe

- Bērni var uzturēt sarunu;
- Sakarīgi izteikt savu lūgumu;
- Pārstāstīt nelielu pasaku, stāstu (līdz 10 teikumiem. Veidojot stāstu, pārstāstu bērni maz izmanto saliktus pakārtotus un saliktus sakārtotus teikumus. Viņiem vieglāk veidot stāstu pēc savas pieredzes, pēc tā, kas viņam tuvs (brauciens, svētki, dzimšanas diena));
- Bērni var pateikt, kas un kur skan (muzikālie instrumenti, dabas vai apkārtējās vides dažādas skaņas);
- Ir priekšstats par to, kas ir “skaņa”, bet ne vienmēr var pareizi izdalīt uzdotās skaņas vārdos vai izdomāt vārdus ar noteiktu skaņu vārda sākumā, vidū, beigās;
- Prot pārvaldīt savu balss aparātu, izrunāt vārdus skaļi, klusu, ātri un lēni. Ne vienmēr var piemeklēt vārdus, kuri būtu līdzīgi pēc skanēšanas uzdotajam vārdam, piemēram, **мак – лак - рак, кот – вот – рот – тот** u.tt.;
- Bērni izdala vārdus teikumā, var noteikt to skaitu, putrojas, ja teikumā ir prievārdi;
- Ir priekšstats par to, ka dažādos vārdos ir dažāds skaņu skaits;
- Var nosaukt īsus un garus vārdus;
- Pazīst zilbes (vārdus var “nosoļot”);
- Prot sastādīt vārdu un teikumu modeļu vienkāršākās shēmas (vārdiem ar divām, trim skaņām - **ма, ам, мак, кот** u.tt.);
- Bērni zina kā rakstās burti, var uzrakstīt savu vārdu drukātiem burtiem;
- Izrāda interesi par dažādām vārdu spēlēm, ar burtiem saistītām spēlēm.

2. pakāpe

- Bērni prot patstāvīgi pārstāstīt stāstu, pasaku, sastādīt stāstu pēc attēla (vairāk par 10 teikumiem);
- Bērniem ir plašs vārdu krājums;
- Gramatiski pareizi veido teikumus;
- Prot uzturēt sarunu par daudzām tēmām;
- Bērni prot izdalīt skaņas vārdos un izdomāt vārdus ar uzdoto skaņu vārda sākumā, vidū, beigās;
- Atšķir vārdus teikumā, prot sastādīt teikumus ar konkrēta skaita vārdiem, var piemeklēt vārdus, kuri ir līdzīgi pēc skanēšanas uzdotajiem, pazīstami ar uzsvaru (saprot uzsvara nozīmi vārdu jēgas noteikšanā);
- Prot izdalīt uzsvērto patskani;
- Bērniem ir priekšstats par zilbēm kā ritma daļu;
- Prot noteikt pēc dzirdes patskaņus un līdzskaņus, mīkstos un cietos līdzskaņus, reti kļūdās.
- Zina visus patskaņus un līdzskaņus;
- Apguvuši lasīšanu pa zilbēm, saprot izlasīto;
- Pazīstami ar burtu rakstīšanu;
- Prot veidot vārdus pēc zilbju tabulām;
- Prot rakstīt viens otram zīmītes;
- Ar interesi spēlē dažādās spēles, kurās nepieciešams kaut ko izlasīt, izdomāt vārdus, papildināt teikumus utt.

3. pakāpe

- Labi attīstīta mutiskā runa, kā dialogiskā, tā arī monoloģiskā;
- Bērni apzināti izmanto savu runu atkarībā no situācijas;

- Viņu runa ir attīstīta arī intonatīvi;
 - Labprāt piedalās dažādās ainiņās, svētkos, pasaku dramatizācijā utt.;
 - Ir plašs vārdu krājums, prot ne tikai patstāvīgi pārstāstīt stāstu, pasaku, sastādīt interesantu stāstu pēc attēla, bet ir arī plašs zināšanu loks dažādās jomās;
 - Var uzturēt sarunu, papildināt pieauguša stāstu;
 - Savā runā izmanto vispārinošos vārdus, antonīmus, prievārdu teikumus;
 - Prot pareizi izdalīt skaņas vārdu sākumā, vidū, beigās;
 - Bez grūtībām atceras vārdus ar uzdoto skaņu, var noteikt skaņu daudzumu vārdos.
 - Bērni saprot, kas ir “skaņa”, “vārds”, “teikums”;
 - Spējīgi no skaņām un zilbēm veidot vārdus, bet no vārdiem – teikumus;
 - Atšķir vārdus teikumā, prot sastādīt dažādas intonācijas teikumus shēmas;
 - Bērniem ir priekšstats par zilbēm kā ritma daļu;
 - Prot noteikt pēc dzirdes patskaņus un līdzskaņus, mīkstos un cietos līdzskaņus;
 - Sastāda vienas, divu un daudzsilbju vārdu shēmas;
 - Prot piemeklēt lielu daudzumu vārdu (līdz 10 vārdiem) uzdotajām shēmām.
- (Бугрименко, 1993)

3.3. Ābeces centra iekārtojums

Ābeces centrā bērni apgūst lasītprasmi un rakstītprasmi. Bērni ir ziņkāres pilni un ar nepacietību grib iekļūt pieaugušo pasaulē, viena no šīs pasaules atslēgām ir lasītprasme un rakstītprasme.

Ļoti labi, ja lasītprasmes un rakstītprasmes centrā ir rakstīšanas zona, bibliotēkas stūrītis, grāmatu darināšanas galds un klausīšanās centrs. Šīs vietas ir jāiekārto tā, lai bērni pēc izvēles, varētu ikdienas tajās darboties.

Grāmatas “Bērncentrētu grupu veidošana” autori piedāvā sēkojošu variantu.

Bibliotēkas stūrītim jābūt vilinošam un ērtam: ideāla gadījumā tajā varētu būt paklājs,

nelieli krēsliņi, spilveni un varbūt arī dīvāns. Grāmatām ir jābūt pievilcīgi izvietotām uz plauktiem, tām ir jāatspoguļo dažādi lasītprasmes līmeņi, sākot ar bilžu grāmatām tiem, kas vel nelasa, līdz pat sarežģītākām grāmatām: stāstiem, informatīvām grāmatām, kā arī dzejai, pasakām un palīglīdzekļiem. Grāmatu veidi un līmeņi ir atkarīgi no bērnu vecuma un interesēm.

Ābece centrā ir jābūt flaneldēļiem, pie kuriem var piestiprināt attēlus ar bērnu mīļāko dzejolišu un pasaku varoņiem. Tie palīdz veiksmīgi izstāstīt stāstiņa sižetu, raksturot varoņus un izmantot valodu izklaidei.

Labi redzamā vietā ir jābūt izliktai informācijai par pienākumiem grupā, piemēram, darbiem, kas ir jā dara palīgiem, ikdienas apmeklējuma datiem, rakstiskiem ziņojumiem un īpašiem jaunumiem. Vārdi un attēli palīdz visu vecumu bērniem sākt saprast lasīšanas nozīmi. (Kirstena, 2002, 135. lpp.)

3.4. Lasītmācīšanas metodiku veidi

Lasītmācīšana sākas ar iepazīšanu bērna ar burtu, palūdziet bērniem ar pirkstiņiem apvilkt burtus, var izmantot smilšu burtus. Šī materiāla tiešais mērķis ir iepazīt skaņai atbilstošo simbolu, izmantojot 3 sajūtas – redzi, dzirdi un tausti, kā arī muskuļu atmiņu (bērns velkot ar pirkstu izdzīvo burta līnijas un tas viss paliek viņa muskuļu atmiņā). Netiešais mērķis: gatavoties rakstīšanai un lasīšanai. (Smilšu burti, 2014)

Ir dažādi burtu iegaumēšanas paņēmieni :

- Atveidot burtu ar plastiskām roku kustībām, kā arī izmantojot visu ķermeni;
- Atveidot burtus no virvītes, lentītes, atieplītes, plastilīna u.c. materiāliem;
- Meklēt līdzības appasaulē (O – ola, S -čūska, E – plauktiņš, F – sabojāts plauktiņš, J – āķis);
- Zīmēt burtus sniegā, smiltīs, uz papīra. (Anspoka, 2000, 67. lpp.)

Kad bērns apguvis priekšstatu par burtu, var sakt mācīties zilbes. Bērns jāmāca ieklausīties, kā vārdi viegli dalās zilbes.

Zilbe ir vārda daļa, ko var izrunāt ar vienu mutes pavērienu.

Bērnu mācām noteikt zilbju skaitu vārdā. Zilbē vienmēr ir vismaz viens patskanis. Vārda dalīšanu zilbēs var viegli kontrolēt ar roku, pieliekot plaukstu virspusi vārda izrunas laikā pie zoda, kura kustības parāda zilbju skaitu. Zilbes var arī izplaukšķināt vai noteikt ar kājas piesitienu. (Golubina, 2007, 237. lpp.)

Pēc tam, kad bērns ir apguvis zilbes, var sākt trīs burtu vārdu lasīšanu, piemēram: „eja”, „ēka”, „ala”, „aka”, „oga”, „upe”, „ola” un t.t.

Pēc tam piedāvā lasīt divzīlbīgus vārdus no četriem burtiem piemēram: ro – ka, mā – ja, so – ma un t.t.

Mēs visi gribam, lai mūsu bērni būtu mācīti un izglītoti. Viens no pirmajiem uzdevumiem ceļā uz to - iemācīt bērnam lasīt. Lasītmācīšana ir bijusi viens no svarīgākajiem uzdevumiem skolā visās kultūrās.

Lasīšanas apguves process var noritēt vairākos veidos, izmantojot 3 lasītmācīšanas tehnikas:

1. Tradicionālā metodika – šo metodika balstīta uz fonēmu principa. Noteiktu skaņu apzīmē ar noteiktu simbolu – zīmi, ko sauc par burtu. Mācību process norit atgriezeniski: māca, ko šie burti apzīmē jeb atskaņo. Tad māca skaņas un kā šīs skaņas (pēc tam arī burtus) savienot zilbēs. Ilgu laiku bērni nesaprot, kā tas ir iespējams, ka no atsevišķiem burtiem, skaņām izveidojas vārdi. Pāriet ilgāks laiks, pat vairāki gadi, līdz bērns izprot lasīšanas procesu un sāk lasīt apzināti.
2. “Zaiceva klucīši” (tos sauc arī par klucīšiem skanīšiem) – lasīt mācīšana pa zilbēm – radusies 80. gados, kad Nikolajs Aleksandrs Zaicevs izgudroja “jaunu” lasītmācīšanas tehniku. Tās pamatā ir zilbju salikšana vārdos ar klucīšu palīdzību, kas notiek spēles veidā.
3. Domana metodika – mācīt ne pa burtiem vai zilbēm, bet uzreiz veselus vārdus. Domana metodiku ieviesa ASV, Filadelfijā, balstoties uz principu, ka tiek iegūmēts uzreiz vesels vārds, sākot no īsiem vārdiem līdz pat daudzsilbīgiem. Šīs metodes pirmsākumi vērojami 1830. gadā, kad Tomass Galadē tādā veidā mācīja nedzirdīgus bērnus. Savu metodi Galadē publicēja 1835. gadā, bet jau 1837. gadā to ieviesa Bostonas pamatskolās. (Hadaņonoka, 1999, 29. lpp.)

3.5. Didaktiskās rotaļas lasītmācīšanā

Visas didaktiskas rotaļas attiecīgi sadalītas uz četrām grupām: fonētiskas, grafiskas, gramatiskas, rotaļas, kas attīsta sakarīgu mutisku valodu.

Mācību uzdevums lasītprasmes attīstības periodā ir fonemātiskas dzirdes veidošana dažādās izpausmēs:

- Iemācītas skaņas noteikšana vārdos (Чей голосок?), skaņas vietas noteikšana (“Где спрятался звук?”).
- Spēle “Dzīvi burti”. Bērniem ir burti, viņiem ir jāatrod pāris, turklāt tā, lai sanāktu zilbe.
- Iemācīt lasīt zilbes. “Давай дружить!” Zilbes sastādīšana pa bildēm (**1.pielikums**) ar pirmo skaņu izdalīšanu. Piemēram, ir bildes, uz kurām ir attēloti бегемот, улитка – Б У.

Tālāk bērnus iepazīstina ar jēdzienu “vārds”. Vārdi varbūt īsi un gari. Paši īsākie - saikļi un pievārdi. Lai noskaidrotu vārda leksisko nozīmi, tiek doti dažādi uzdevumi.

- Didaktiskā rotaļa “Ромашки из слов” (**2. pielikums**) vajadzīga vārda izvēle jēdzieniskām rindām, piemēram mīlīgs, pūkains ... kaķis.
- Didaktiskā rotaļa “Мячики из слов” (**3. pielikums**). Jēdziena apkorojums, piemēram skola, klase, stunda, grāmata.
- Vajadzīga vārda papildinājums (Mētelis, cepure, šalle, ...).
- Apkopota vārda nosaukums.(galds, krēsls, skapis -...). (Николаев, 2012)

Vārdu dalīšana uz zilbēm, zilbes daudzuma noteikšana vārdā, uzsvērtas zilbes atdalīšana. Divu zilbju izklauszināšana, iedalot uzsvērto zilbi ar skaļu klauziedienu.

- Radniecisku vārdu izvēle: снег, снежок, снежная, снеговик, снегоход, снегозадержание.
- Vienas skaņas aizvietošana, lai saņemtu jaunu vārdu: пора, кора, нора, гора.
- Vārdu lasīšana pretējā kārtībā: сон – нос, шалаш – шалаш.
- Rotaļa “Кас ātrāk, kas vairāk?”. No dotā vārda katra burta izdomāt citus vārdus: Rotaļa “Кас ātrāk, kas vairāk?”. No dotā vārda katra burta izdomāt citus vārdus: ослик, о-оса, с-слон, л-лось, и-иволга, к-корова. (Бугрименко, 1993)

Attīstīt bērniem fonemātisku dzirdi un atmiņu, cik svarīgi pareizi izrunāt katru skaņu vārdā, palīdz ātrrunas. Ir jātrenējas skaņu izrunā, iemācās ātrrunas (katrā nodarbībā bērniem ir jāiemācās viena vai divas ātrrunas), izrunājot tas sākuma lēni un skaļi, pēc tam klusāk un ātrāk, gandrīz čukstus.

Pirmsskolniekiem ļoti patīk klausīties burtu piedzīvojumu pasakas, sacerēt savas. Pasakaina forma ļauj vest neparastas pasakainas situācijas. Caur pasakainiem elementiem audzinātāja var atrast ceļu bērna emociju sfērā.

Bērnu tikšanās ar pasaku varoņiem neatstāj viņus vienaldzīgus. Ciemos pie bērniem atnāk pasaku varoņi, kuri piedāvā interesantas spēles, piemēram, mācot burtu А - Айболит, Б - Белоснежка, В - ВинниПух, Г – Гномики un tā tālāk. Pie bērniem atnāk ciemos Весёлый Карандаш, kas māk zīmēt burvju bildes, kuras atdzīvinās ar bērnu palīdzību. Bez tam, viņam vienmēr ir daudz interesantu stāstu, pasaku par burtiem. Dažreiz atnāk arī Незнайка, palaidnīgs, smieklīgs, viņš draiskuļojas, slinko un negrib nodarboties, pieļauj kļūdas. (Никитин, 1990)

Vēlme palīdzēt varonim, kurš nonāca bēdā, orientēties pasakainā situācijā - tas viss stimulē bērna prāta darbību, attīsta interesi pēc priekšmeta, vērīgumu, iztēli un spēju pārdzīvot, tēlainu atmiņu, humora izjūtu, veido prasmi novērtēt (viltīgs, dumjš un tā tālāk), rosina prasmi izbrīnīties, redzēt vienkāršā neparasto.

4. DIDAKTISKĀ ROTAĻA APBROBĀCIJA 5-6 GADU VECUMA BĒRNIEM

4.1. Bērnu lasītprasmes izpēte pētījuma sākumā

Eksperimentālais pētījums tika organizēts laika posmā no 2014. gada septembra līdz 2014. gada decembrim. Pētījumā piedalījās 20 bērni vecumā no 5-6 gadiem.

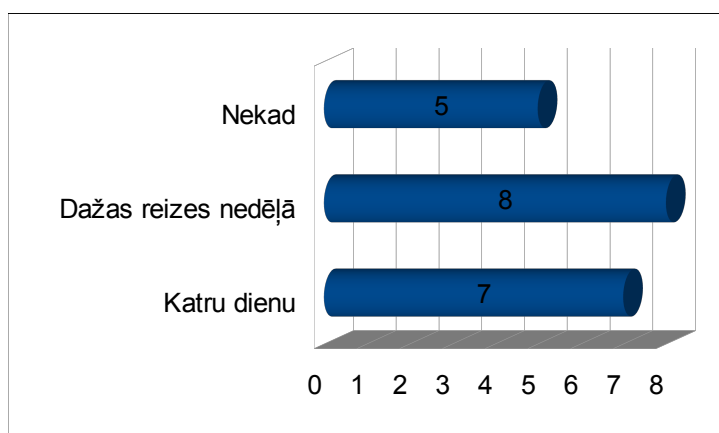
Strādājot ar pirmsskolas vecuma bērniem, īpaša nozīme ir sadarbībai ar vecākiem, jo tieši vecāki bieži vien kļūst par svarīgāko noteicēju, vai bērnā veidosies interese par rakstīto vārdu un lasīšanu. Ja mājās bērniem netiek priekšā lasītas grāmatas, netiek iegādāta vecumam atbilstoša literatūra, tad, atnākot uz pirmsskolas iestādi, šādam bērnam interese par lasīšanu noteikti nav izveidojusies.

Lai noskaidrotu, kāda ir vecāku nostāja šajā jautājumā, 2014. gada septembrī tika veikta anketēšana. (**4. pielikums**)

Anketā tika iekļauti 5 jautājumi. Anketēšanā piedalījās 20 vecāku.

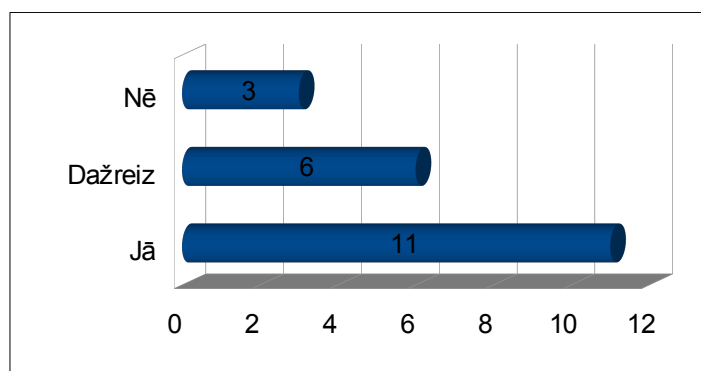
Lai noskaidrotu, kā veidojas bērna kā lasītāja pieredze mājās tika uzdots jautājums - Cik bieži Jūs mājās lasāt bērnam priekšā?

Analizējot anketēšanas datus, var secināt, ka tikai 7 vecāki lasa saviem bērniem priekšā katru dienu, savukārt 5 atzina, ka bērnam priekšā grāmatas nelasa. (Skatīt attēlu Nr. 4.1)

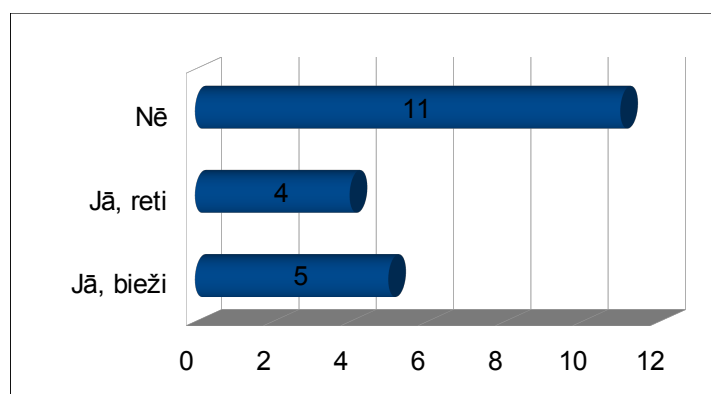
Attēls Nr. 4.1 Vecāku atbildes uz 1. jautājumu

Nākamie 3 jautājumi bija virzīti uz bērnu patstāvīgo aktivitāti. Tā, atbildot uz 2. jautājumu, 11 vecāki atzina, ka viņu bērni interesējas par grāmatām un 6 vecāki - ka interesējas dažreiz, bet 3 vecāki atzina, ka neinteresējas vispār. (Skatīt attēlu Nr. 4.2)

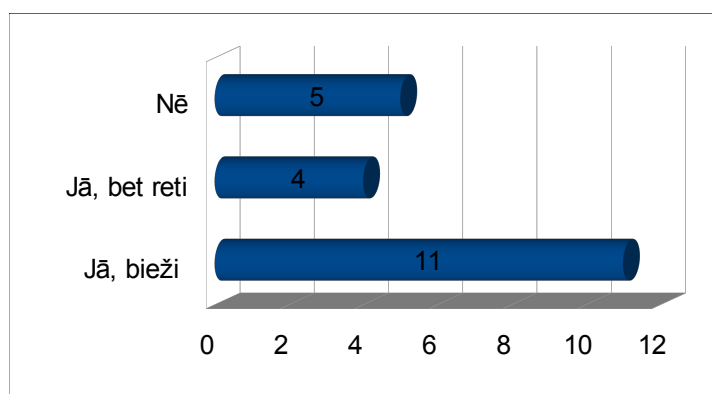
Attēls Nr. 4.2 Vecāku atbildes uz 2. jautājumu

Atbildot uz 3. jautājumu, 4 vecāki atzina, ka bērni ārkārtīgi reti izrāda interesi par vārdu rakstību. Tā 5 vecāki norādīja, ka bērns bieži uzdod šādus jautājumus, savukārt 11 aptaujāto atzina, ka bērns šādus jautājumus neuzdod. (Skatīt attēlu Nr. 4.3)

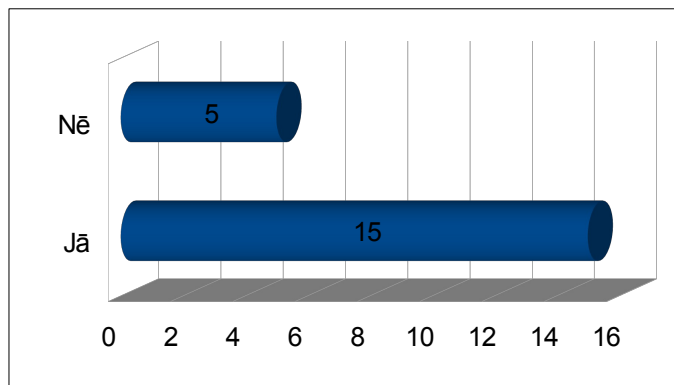
Attēls Nr. 4.3 Vecāku atbildes uz 3. jautājumu

Atbildot uz 4. jautājumu, 11 vecāki atzina, ka bērni bieži lūdz lai viņiem palasa priekšā, savukārt tikai 5 norādīja, ka bērni tādus lūgumus neizsaka. Parējie 4 vecāki atzina, ka bērni lūdz viņiem palasīt priekšā, bet reti. (Skatīt attēlu Nr. 4.4)

Attēls Nr. 4.4 Vecāku atbildes uz 4. jautājumu

Anketas noslēdzošais jautājums tika virzīts uz to, lai noskaidrotu, vai bērnam mājās ir pietiekami daudz atbilstošas literatūras, kas varētu viņā izraisīt interesi par rakstīto vārdu. Atbildot uz šo jautājumu, 15 vecāku atzina, ka iegādājas bērniem atbilstošu literatūru. (Skatīt attēlu Nr. 4.5)

Attēls Nr. 4.5 Vecāku atbildes uz 5. jautājumu

Kopumā var secināt, ka lielākajā daļā ģimeņu tiek atbalstīta bērnu lasīšanas apguve, tomēr ne vienmēr ģimenē tiek nodrošināts viss nepieciešamais, lai bērnam izraisītu un attīstītu interesi par grāmatām un lasīšanu.

Nākamajā pētījuma posmā bija jānoskaidro, cik lielā mērā bērni ir sagatavoti lasītprasmei un kur ir vājas vietas. Analīze tika veikta 2014. gadā, septembrī, pēc J. Bugrimenko un G. Cukermana lasītprasmes attīstības 1. pakāpes. (Skatīt tabulu Nr.4.1.) Bērnu vārdi pētījumā netiek norādīti, apzīmēšanai izmantoti tikai numuri.

Tabulā izmantoti šādi apzīmējumi:

- : uzdevumus neizpilda;

• : uzdevumus izpilda.

•

1. pakāpes analīze

	Prot pārstāstīt nelielu pasaku (līdz 10 teikumiem)	Var uzturēt 10 sarunu	Ir priekšstats par to, kas ir skaņa	Prot pārvaldiit savu balsi aparātu, izrunāt vārdus skaļi, klusi, ātri un lēni	Izrāda interesi par dažādām vārdu spēlēm	Prot sakarīgi izteikt savu lūgumu	Prot sastādīt vārdu un teikumu modeļu vienkāršākās shēmas(ar2-3 skaņām).
1	+	+	+	+	+	+	+
2	-	+	+	+	+	-	-
3	+	+	+	+	+	+	+
4	+	+	+	+	+	+	+
5	+	+	+	+	+	+	+
6	+	+	+	+	+	+	+
7	-	+	+	+	+	-	-
8	+	+	+	+	+	+	+
9	+	+	+	+	+	+	+
10	+	+	+	+	+	+	+
11	+	+	+	+	+	+	+
12	+	+	+	+	+	+	-
13	+	+	+	+	+	+	+
14	+	+	+	+	+	+	+
15	+	+	+	+	+	+	+
16	+	+	+	+	+	+	+
17	+	+	+	+	+	+	+
18	+	+	+	+	+	+	+
19	+	+	+	+	+	+	+

13	-	+	+	+	+	+	-	+
14	-	+	+	+	+	+	-	-
15	-	+	+	-	+	-	+	+
16	-	-	+	-	+	+	+	+
17	+	+	+	+	+	+	-	+
18	+	+	+	-	+	+	+	+
19	-	-	+	+	+	+	+	+
20	-	-	+	-	-	+	-	-
Kopā	9	13	20	9	15	16	10	17

Analizējot iegūtus rezultātus, nācās secināt, ka kopumā bērni nav apguvuši 2. pakāpi.

Gandrīz puse bērnu nav apguvuši lasīšanu pa zilbēm, un puse bērnu neprot izdalīt skaņas vārdos un izdomā vārdus ar uzdoto skaņu vārda sākumā, vidū, beigās.

4.2. Rotaļu kopa bērnu lasītprasmes veidošanai

Ņemot vērā to, ka ne visi bērni prot lasīt pa zilbēm un saprast izlasīto, par galveno apmācības metodi tika izvēlēta N.Zaiceva zilbju metode.

Nodarbību gaitā tika izmantoti šādi darba paņēmieni lasīšanas apguvei, kurus piedāvā N.Zaicevs:

1. Nosaukt bērna izvēlēto klucīti.

2. Klasifikācija Nr. 1. Uz galda tiek novietoti 54 klucīši. Bērniem tiek piedāvāts uz vienu galdu pārvietot mazos klucīšus, uz otra lielos. Bez jebkādiem verbālo loģiskiem paskaidrojumiem un terminiem, bērniem tiek rādītas mīksto un cieto skaņu īpatnības, to kopīgās un atšķirīgās īpašības.

3. Klasifikācija Nr. 2. Uz galda tiek novietoti 54 klucīši. Šajā gadījumā uz viena galda ir jāpārvieto “dzelzs” klucīši, uz otra – “koka”. Uz vidējā galda ir jāpaliek “zelta” klucīšiem un pelēki brūni balti zaļam klucītim ar burtiem ЖБ-СБ-ТБ-ХБ-Б-Б. Atskaņojot uzrakstus uz

klusīciem, bērniem tiek rādīti balsīgie un nebalsīgie līdzskaņi, noteiktas to kopīgās un atšķirīgās īpašības.

4. Klasifikācija Nr. 3. Uz galda novietojam klucīti ar šķautni **A** un piedāvājam bērniem tam līdzās pa labi un pa kreisi novietot citus klucīšus ar tādu pašu burtu. Lasām, kas ir sanācis kopā. Tūdaļ pat tiek dots nākamais uzdevums – uz cita plaukta tiek nolikts “zelta” klucītis ar burtu **я**, bērniem tiek piedāvāts atnest arī citus klucīšus ar tādu pašu burtu. Atkal izlasām, kas sanācis kopā.

5. Ar balti zaļā klucīša palīdzību tiek parādīts, kas ir uzsvars, kāda ir uzsvērto un neuzsvērto skaņu kvalitāte.

6. Attēla salikšana

7. Bērnam tiek uzdota mīkla, bet atminējums ir jāveido no klucīšiem.

8. Skaitāmpanti un runas vingrinājumi.

9. Dzejoļi - plakāti.

10. Dziesmas - plakāti.

11. Grāmata - izstāde.

12. Kolektīvā grāmata. (Зайцев Н. А., 1999, 40-67 lpp.)

Nodabībās papildus tika izmantotas dažādas didaktiskās rotaļas. Izveidotā rotaļu kopa atspoguļota tabulas veida. (Skatīt tabulu Nr. 4.3.)

4.3.tabula

Rotaļu kopa bērnu lasītprasmes attīstīšanai 5-7 gadu vecumā

<i>Rotaļas nosaukums</i>	<i>Rotaļas uzdevumi</i>	<i>Pielikums</i>
«Skaņu un burtu krāsniņa»	Attīstīt loģisko domāšanu ar analīzes un sintēzes palīdzību un sagatavot bērnus lasītmācīšanai, attīstot fonemātisko dzirdi	5.pielikums
«Burts pie burta — zilbīte»	Attīstīt redzes, dzirdes	6.pielikums

	uztveri, saistību ar burtu	
«Ābecīte — tāfelīte»	Attīstīt domāšanu, uztveri, tīšo uzmanību, pirkstu sīko muskulatūru, burtu apmācība. Mācīt orientēties plaknē	7.pielikums
«Attēlu un zilbju domino»	Attīstīt loģisko domāšanu. Veidot un izkopt lasītprasmi	8.pielikums

4.3. Pētījuma rezultāti

2014. gadā, decembrī sakumā bija veikta atkārtota 2. pakāpes analīze. (Skatīt tabulu Nr.4.4.) Atkārtota analīze tika veikta ar mērķi noskaidrot kā didaktiskās spēles ir ietekmējušas bērnu lasītprasmi.

4.4.tabula

Atkārtota 2. pakāpes analīze

	Prot pārstāstīt pasakus >10 teikumiem	Ir priekšstats par zilbēm kā ritma daļu	Prot uzturēt sarunu par daudzām tēmām	Apguvuši lasīšanu pa zilbēm, saprot izlasīto	Var piemeklēt vārdus, kuri ir līdzīgi pēc skanēšanas	Ar interesi spēlē dažādās spēles, kurās nepieciešams kaut ko izlasīt	Prot izdalīt skaņas vārdos un izdomāt vārdus ar uzdoto skaņu vārda sākumā, vidū, beigās.	Ir plašs vārdu krājums
1	+	+	+	-	+	+	+	+
2	+	+	+	+	+	+	+	+
3	+	+	+	+	+	+	+	+
4	+	+	+	+	+	+	+	+
5	+	+	+	+	+	+	+	+
6	+	+	+	+	+	+	+	+
7	-	+	+	+	+	+	+	+

8	+	+	+	+	+	+	+	+
9	+	+	+	+	+	+	+	+
10	+	+	+	+	+	+	+	+
11	-	+	+	-	+	+	+	+
12	+	+	+	+	+	+	+	+
13	+	+	+	+	+	+	+	+
14	+	+	+	+	+	+	+	+
15	+	+	+	-	+	+	+	+
16	-	+	+	+	+	+	+	+
17	+	+	+	+	+	+	+	+
18	+	+	+	+	+	+	+	+
19	-	+	+	+	+	+	+	+
20	-	+	+	+	+	+	+	+
Kopā	15	20	20	17	20	20	20	20

Analizējot iegūto rezultātus, nācās secināt, ka vairāka daļa bērnu veiksmīgi apguvuši 2. pakāpi.

Tad 2014. gadā, decembrī bija veikta 3. pakāpes analīze. (Skatīt tabulu Nr.4.5.)

3.pakāpes analīze

	Savā runā izmanto vispārinošos vārdus, antonīmus, pievārdu teikumus	Saprot, kas ir «skaņa», «vārds», «teikums»	Spējīgi no skaņām un zilbēm veidot vārdus, bet no vārdiem - teikumus	Bērniem ir priekšstats par zilbēm kā ritma daļu	Pēc dzirdes prot noteikt patskaņus un līdzskaņus, mīkstos un cietos līdzskaņus	Sastāda vienas, divu un daudzsilbju vārdu shēmas
1	+	+	-	-	+	+
2	+	+	+	+	+	+
3	+	+	+	+	+	+
4	+	+	+	+	+	+
5	+	+	+	+	+	+
6	+	+	+	+	+	+
7	-	+	+	+	-	-
8	+	+	-	+	+	-
9	+	+	+	+	+	-
10	+	+	+	+	+	+
11	-	+	-	-	-	+
12	+	+	+	+	+	+
13	+	+	+	+	-	+
14	+	+	+	+	+	+
15	+	+	+	-	-	-
16	-	-	-	+	-	+
17	+	+	+	+	-	+
18	+	+	+	+	+	-

19	-	-	+	+	-	+
20	-	-	+	+	-	-
Kopā	15	17	15	17	12	11

Pateicoties šīm didaktiskajām rotaļām kuras notika no 2014. gadā septembra līdz 2014. gadā decembrim, mēs sasniedzām labu rezultātu. Dažie bērni jau sasniedza 3. pakāpi, un tiem bērniem, kuram ir grūtības, vecāki anketā atbildēja, ka nekad nelasa bērnam priekšā, vai lasa reti.

Pateicoties tādiem rezultātiem no 2015. gadā janvāra līdz 2015. gadā maijam vajadzēs strādāt individuāli ar tiem bērniem, kuriem ir grūtības lasītprasmē, un praktē lasīšanu kopā, lai bērni skolas sākumā vareja bez grūtībām lasīt un saprast izlasīto.

NOBEIGUMS

Apkopojot teorētisko un metodisko materiālu par pētāmo problēmu, var secināt:

- Strādājot pirmsskolā, svarīgi apzināties bērnu vecumam atbilstošās fiziskās un psihiskās attīstības īpatnības, dažādos jaunveidojumus, kā arī tos aspektus, kuriem būtu jāpievērš īpaša uzmanība. Šajā vecumā intensīvi attīstās uztvere, atmiņa, uzmanība, domāšana, runa un citi psihiskie procesi.
- Īpaša uzmanība ir jāpievērš bērna emocionālai attīstībai. Emocionālā labsajūta veicina normālu bērna personības attīstību, labvēlīgu attieksmi pret sevi un citiem. Ar emocionālo attīstību ir cieši saistīts pašvērtējums un saskarsmes stils ar pieaugušajiem un vienaudžiem.
- 5-7 gadu vecumā bērni tiek gatavoti skolai, tādēļ ir jāpievērš pastiprināta uzmanība psiholoģiskai bērna sagatavošanai skolai. Svarīgākais uzdevums šajā jomā ir radīt motivāciju intelektuālam darbam, interesi par skolu un vēlmi mācīties tajā.
- Bērnu attīstība un apmācība pirmsskolas periodā galvenokārt noris rotaļu formā, līdz ar to par svarīgāko pirmsskolas mācību paņēmienu kļūst didaktiskā rotaļa - rotaļu, spēļu vai to elementu lietošana mācību procesā, būtībā (slēpti) ietverot tajā mācību satura apguves uzdevumus un sasniegto rezultātu pārbaudes elementus un panākot mācību satura apguves procesa labāku, pilnīgāku atbilstību skolēnu mācīšanās īpatnībām.
- Ir izstrādātas daudzas metodes lasītprasmes mācīšanai pirmsskolas vecumā, praktiski visas šīs metodikas apvieno viens princips - nodarbības jāorganizē aizraujošā bērniem interesantā rotaļu veidā ar dažādu runas rotaļu izmantošanu, kas palīdz bērniem veiksmīgāk apgūt skaņu analīzi, ar interesi vērot vārda īpatnības, to izmantošanu runā.
- Īpaša nozīme ir mācību vides iekārtošanai pirmsskolā. Tai ir jābūt labi pārdomātai, attīstošai, tai ir jāraisa un jāuztur interese bērnam par rakstīto vārdu un par grāmatām, jārosina bērnu pašam tiekties apgūt lasītprasmi.
- Pastāv virkne dažādu lasītprasmes mācīšanas metožu. Starp tām minamas: burtu – skaņu metode (bērni mācās atsevišķi noteiktas skaņas attiecinot tās uz burtiem), zilbju metode (N.Zaiceva metode, kas īpaši piemērota bērniem, kuriem ir zināmas grūtības skaņu izrunā), vārdu metode (G.Domana metode), M.Montesori metode, kurā bērni vispirms vingrinās burtu un vārdu rakstīšanā, tikai pēc tam – lasīšanā.

Apkopojot un analizējot izmēģinājuma darbība iegūtos datus, var secināt:

- Pētot bērnu mācīšanās un attīstības potenciālu ģimenē, var apgalvot, ka lielākajā daļā ģimeņu tiek atbalstīta bērnu lasīšanas apguve, tomēr ne vienmēr ģimenē tiek nodrošināts viss nepieciešamais, lai bērņā izraisītu un attīstītu interesi par grāmatām un lasīšanu.
- Ņemot vērā to, ka ne visi bērni prot lasīt pa zīlēm un saprast izlasīto, par galveno apmācības metodi tika izvēlēta N.Zaiceva zīlju metode.
- Veicot analīzes 2014. gadā, septembrī un 2014. gada decembrī, pēc J. Bugrimenko un G. Cukermana lasītprasmes attīstības pakāpes, tika novērota pozitīva attīstības dinamika, decembrī dažie bērni jau sasniedza 3. pakāpi.
- Kopumā analizējot iegūtos rezultātus, var apgalvot, ka dotajā bērnu grupā tika izvēlēta piemērotākā mācību metodika, tā deva pietiekami augstus rezultātus.

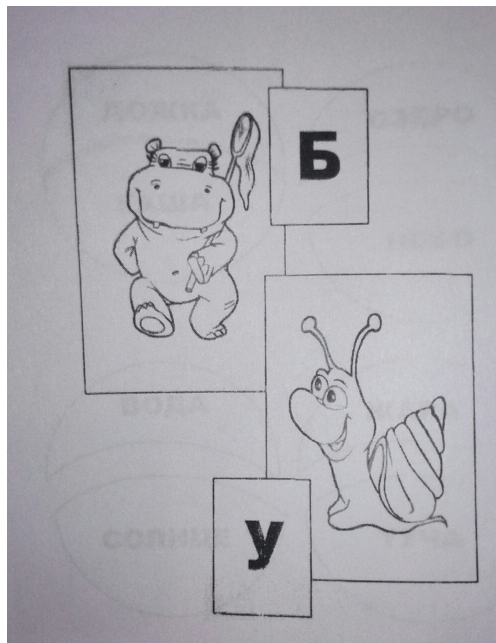
LITERATŪRAS SARAKSTS

1. **Anspoka Z., Lanka A., Papule A.** "Metodikas rokasgrāmata sākumskolai" (LAT2) 2000.g.
2. **Ādlers A.** "Daži aizrādījumi vecākiem" Nākotnes spēks, 1930.g.
3. **Beļickis I.** "Izglītības alternatīvās teorijas" 1997.g.
4. **Boša R.** Pirmsskolas audzināšanas galvenie virzieni. – Rīga: RIM, 1992. g.
5. **Dzintere D.** "Bērns kā vērtība" - Rīga, 2000. g.
6. **Geske A., Ozola A.** "Skolēnu sasniegumi lasītprasmē Latvijā un pasaulē" Rīga 2007. g.
7. **Golubina Velta** "Pirmsskolas pedagoga rokasgrāmata" 2007.g.
8. **Hadaņonoka I., Hadaņonoka L., Staļģe L., Merirande A.** "Kā raisās valodiņa?" Rasa ABC 1999.g.
9. **Kaņepēja R.** "Es gribu iet skolā" Puse Plus, 2003. g.
10. **Kauliņa A., Tūbele S.** "Lasīšanas traucējumi"
11. **Kirstena A. Hansena, Roksana K. Kaufmane, Stefans Saifers** "Bērncentrētu grupu veidošana" – Izglītības iniciatīvu centrs, 2002
12. **Lieģeniece D.** "Bērns – pasaulē, pasaule – bērņā" Rīga "Zvaigzne" 1992. g.
13. **Lieģeniece Daina** «Kopveseluma pieeja audzināšanā» (5-7 gadu vecumā). Rīga: Raka, 1999
14. **Ļubļinska A.** "Bērnu psiholoģija" – R.: Zvaigzne, 1979
15. Pedagoģijas terminu skaidrojošā vārdnīca. – Rīga: Zvaigzne ABC, 2000
16. Pirmsskolas izglītības iestāžu pašgatavoto metodisko līdzekļu iestāde'98, Rīga, 1999
17. **Prindule L.** Bērnu psihiskās attīstības vecumposmu psiholoģija. Liepāja: LPA, 1994
18. **Prudņikova I.** "Montesori pedagoģija ikdienā" 2004.g.
19. Rīgas 224. PII vispārīzglītojošā pirmsskolas izglītības programma. – Rīga, 2002
20. Rotaļu nozīme bērna attīstībā - www.berniemdraudzigs.lv/2011/09/rotalasanas-nozime/ 13.03.2014
21. Smilšu burti - www.pinktower.weebly.com/valodas-materi257li.html 17.03.2014
22. 5-6 gadus vecu bērnu attīstības raksturojums - www.news.frut.lv/lv/scitech/mystic/43225 20.04.2014
23. **Бондаренко А.К.** Дидактические игры в детском саду. - Москва: Просвещение, 1990
24. **Бугрименко Е. А., Цукерман Г. А.** Чтение без принуждения. – Москва: Знание. 1993.

25. **Венгер Л.А.** Воспитание сенсорной культуры ребёнка. – Москва: Просвещение, 1988.
26. **Венгер Л.А., Мухина В.С.** Психология - Москва: Просвещение, 1988
27. **Зайцев Н. А.** Кубики Зайцева. – Санкт-Петербург: Типогр. ЛАЭС, 1999
28. **Карпова Е.В.** Дидактические игры. – Ярославль: Академия развития, 1997
29. **Николаев А.** “Как научить ребёнка читать” Москва, 2012
30. **Никитин Б.П.** Ступеньки творчества или развивающие игры. – Москва: Просвещение, 1990
31. **Сорокина А.И.** Дидактические игры в детском саду. Пособие для воспитателя детского сада. – Москва: Просвещение, 1982

PIELIKUMI

1. pielikums

2. pielikums

3. pielikums

4. pielikums

Vecāku anketa

Cienījamie vecāki!

Saskaņā ar izstrādātajām pirmsskolas mācību programmām, ar 5 gadu vecumu tiek uzsākta bērnu sagatavošana skolai. Viens no sagatavošanas aspektiem ir lasītprasme. Šīs aptaujas mērķis ir noskaidrot Jūsu attieksmi pret lasīt mācīšanu pirmsskolas vecumā.

1. Cik bieži Jūs mājās lasāt bērnam priekšā?

- 1.1. Katru dienu;
- 1.2. Dažas reizes nedēļā
- 1.3. Nekad

2. Vai bērns patstāvīgi aplūko grāmatas?

- 1.1. Jā
- 1.2. Dažreiz
- 1.3. Nē

3. Vai bērns uzdod jautājumus: „kas tas ir par vārdu?” vai „kas tas ir par burtu?”

- 1.1. Jā, bieži
- 1.2. Jā, reti
- 1.3. Nē

4. Vai bērns lūdz, lai viņam palasa?

- 1.1. Jā, bieži
- 1.2. Jā, bet reti
- 1.3. Nē

5. Vai Jūs pērkat bērnam grāmatas atbilstoši viņa vecumam?

- 1.1. Jā
- 1.2. Nē

Paldies par piedalīšanos!

5.pielikums

Skaņu u burtu krāsniņa

Ligita Krūmiņa

Uzdevumi:

Attīstīt loģisko domāšanu ar analīzes un sintēzes palīdzību un sagatavot bērnus lasītmācīšanai, attīstot fonemātisko dzirdi.

Materiāls:

Rotaļai sagatavoti:

1. sarkani cimdiņi ar aplīti — īsie patskaņi;
2. sarkani cimdiņi ar aplīti un svītriņu — garie patskaņi;
3. sarkani cimdiņi ar diviem aplīšiem — divskaņi;
4. zili cimdiņi ar svītriņu — līdzskaņi;
5. cimdiņi ar burtiem;
6. taisnstūrveida sloksnītes: īsa — īss vārds, gara — garš vārds, sloksnīte ar stūrīti — teikuma pirmais vārds;
7. pieturzīmes: punkts, jautājuma zīme, izsaukuma zīme.

Apraksts:

Nodarbībās un ārpusnodarbību laikā modelē vārdus un teikumus.

No burtiem veido vārdus, teikumus, tos lasa.

Bērni brīvajos brīžos apskata burtus, nosauc pazīstamos, interesējas par svešajiem, vēl nepazīstamajiem burtiem.

Vārda modeli izliek pēc attēla, pēc dzirdes.

Veido teikumus pēc attēla.

Veido teikumus pēc dotā modeļa un veido vārdus pēc dotā modeļa.

6.pielikums

Burts pie burta — zilbīte

Ligita Leite, Maiga Immere

Uzdevumi:

Attīstīt redzes, dzirdes uztveri, saistību ar burtu.

Materiāls:

Spēle sastāv no lauciņos sadalītām 5 lielajām kartēm dažādās krāsās, kuru kreisajā pusē ir 4 lauciņi ar patskaņiem un kartes augšējā malā 7 lauciņi ar līdzskaņiem. Katrai kartei ir atbilstoša tādas pašas krāsas aploksne ar tajā ievietotām zilbju kartītēm.

Apraksts:

Spēlē 2 bērni. Viens no bērniem lielajā kartē nolasa zilbi, otrs meklē atbilstošo mazo kartīti un novieto attiecīgajā laukumīnā. Kad karte aizpildīta, apmainās darbībām. Var izmantot pulksteni vai smilšu pulksteni, lai konstatētu, kurš ātrāk sakārto karti.

7.pielikums

Ābicīte — tāfelīte

Vēsma Krūmiņa

Uzdevumi:

Attīstīt domāšanu, uztveri, tīšo uzmanību, pirkstu sīko muskulatūru. Mācīt orientēties plaknē.

Apraksts:

Šo spēle domāta burtu apmācībai pirmsskolas vecuma bērniem. Bērni apgūst burtus, zilbes, vārdus. Mācās to visu izkārtot plaknē (augšā, apakšā, labā, kreisā pusē).

- 1. variants.* Iepazīstināt bērnus ar mācāmo burtu.
- 2. variants.* Pēc dotā burta atrast attiecīgo attēlu, kurš sākas ar šo burtu, vai otrādi.
- 3. variants.* Mācīt salikt un lasīt kopā zilbes, vārdus, pat īsus teikumus.
- 4. variants.* Pēc dotā attēla salikt vārdu, to izlasīt, izskaņot.
- 5. variants.* Salikt vārdu pēc attēlu nosaukumu pirmajiem burtiem, izlasīt to.
- 6. variants.* Dotajā vārdā saklausīt līdzskaņus un patskaņus, prast tos atšķirt.

8.pielikums

Attēlu un zilbju domino

Olita Šaicāne

Uzdevumi:

Attīstīt loģisko domāšanu. Veidot un izkopt lasītprasmi.

Spēlētāja uzdevums:

Vingrināties atrast priekšmeta vai dzīvās būtnes attēlu, kas sākas ar doto zilbi.

Apraksts:

Spēles gaitā katra nākamā kartīte pievienojama pie attēla, aiz kura attēlota zilbe, ar kādu sākas attēls uz kartītes.